

El traginer Salvador Austrich Burcet

AGUSTÍ M. VILÀ GALÍ
Enginyer industrial

Quaderns de la Selva, 19

•

Any 2007

p. 111 a 127

• CENTRE D'ESTUDIS SELVATANS •

Més d'una vegada succeeix que tot just publicat un llibre, fins i tot al cap d'uns anys de la seva publicació, us cau a les mans un plec de papers, de documentació on descobriu noves fons d'informació relatives al tema del llibre que, d'haver-ho tingut al seu moment, haurien proporcionat dades prou interessants per a complementar el text publicat. Quan es donen aquestes circumstàncies només resten dos camins a seguir: servir la nova informació per a més endavant, per si es reedita el llibre amb les aportacions de les noves informacions obtingudes, o bé publicar un article especialment dedicat a posar a l'abast de tothom les recents informacions disponibles.

Això ens ha succeït amb bona part de la informació que ens va arribar, també aquesta vegada, a través de l'amic Joan Domènech, documentació proporcionada per Darwin Austrich Martell que consisteix en un llibre d'anotacions del seu avi Salvador Austrich Burcet, un traginer de Lloret de Mar de començament del segle XX. Gràcies a aquesta documentació ens ha arribat informació sobre aspectes que desconexíem en el temps de la publicació del llibre,¹ tant sobre els moviments dels taps i carracs fabricats a Lloret, com també d'altres transports a càrrec del nostre traginer que ara pretenem donar a conèixer.

Un cop analitzada i classificada la documentació a l'abast, es va creure convenient, abans de posar-nos a redactar un escrit o article sobre aquesta nova informació, calia tenir una xerrada amb els descendents de Salvador Austrich, la seva filla Rosa Alum Parés i el seu nét Darwin Austrich i Martell, per tal de conèixer quelcom sobre la personalitat del seu pare i avi, respectivament. Aquesta trobada va resultar molt profitosa perquè vàrem descobrir que a Salvador Austrich no l'havíem pas de presentar només com un traginer, sinó com un lloretenc que va destacar en altres àmbits tan importants com la cultura i la política.

Orígens familiars

Es creia que Salvador Austrich i Burcet era fill d'una família d'immigrants que havia triat Tossa com a lloc de recalada, però quan es va conèixer l'origen de la informació sobre el lloc de procedència de la seva família, així com el seu segon cognom, ben conegut a Lloret i Blanes, es va creure adient investigar, tant com ens fos possible, sobre els avantpassats de Salvador Austrich i Burcet.

Es va recórrer al arxius civils de Lloret i de Tossa, a l'Arxiu Diocesà de Girona, i es va arribar als resultats següents:

a) Salvador Austrich Burcet va néixer a Tossa el dia 5 d'octubre de 1871 i va ser batejat el dia 10 del mateix mes.

b) Segons una dispensa a favor de Salvador Austrich Burcet de data 14 d'abril de 1897, que llavors tenia 20 anys, consta que havia nascut a Tossa però que des de la seva infància vivia a Lloret.

1. Agustí M. Vilà Galí. *La indústria suro-tapera a Lloret de Mar*, Lloret de Mar: Ajuntament, 2002. (Es frares, 4)

c) Era fill de Josep Austrich Pons, de Blanes, i d'Antònia Burcet Gelabert, de Lloret.

d) Per una altra dispensa de data 8 d'abril de 1870 sabem que aquell any Josep Austrich Pons, de Blanes, vivia a Lloret i era casat amb Antònia Burcet i Gelabert.

e) Els seus avis paterns eren Salvador Austrich, difunt l'any 1871 i de Francesca Pons, vivint.

f) Els avis materns, Antoni Burcet i Llúcia Gelabert, els dos de Blanes, vivint.

O sia, al menys fins als avis del nostre protagonista, tots eren oriünds de Blanes o de Lloret. Per altre costat, si la dispensa de Josep Austrich Pons era per raó de matrimoni, podem suposar que degué néixer a Blanes entre 1845 i 1850. Podem afirmar, doncs, que des de l'actual Darwin Austrich i Martell fins a quatre generacions enrere, tots els seus avantpassats eren oriünds de Catalunya.

A més del que precedeix, per una dispensa de 1710, sabem que Bonaventura Austrich Fontrodona i Susanna Casanovas eren tots dos naturals i veïns de Pineda. Però en alguns dels documents que acompanyen la dispensa es llegeix *Austrich* i en altres *Hostrich*. I encara anant més endarrere, per una dispensa de l'any 1680 a favor de Gregori Austrich, de Cassà, i Margarida Moró, de Llagostera, és fa difícil llegir clarament el cognom, que sembla dir *Ustric*.

Quin podia ser, doncs, l'origen dels Austrich? No és pas arriscat afirmar que des de mitjan del segle XVII tots els Austrich –que, com es veu, es troben en una àrea considerable de la nostra geografia– eren oriünds del nostre país. De moment, doncs, l'origen dels Austrich resta en una nebulosa.

Primers anys de joventut

A partir d'aquí hem de seguir el que ha arribat fins a nosaltres a través de la informació transmesa per via familiar, segons la qual el nostre protagonista era un dels 12 germans fills Josep Austrich Pons, de Blanes, i d'Antònia Burcet Gelabert, de Lloret. És clar que els pares de Salvador no devien pas tenir una situació econòmica prou folgada que els permetés pujar tants fills amb condicions mitjanament acceptables, tant pel que feia a la manutenció com a l'ensenyament.

Tot fa creure que el noi, de ben jovenet, per certes desavinences amb el pares i els germans, decideix abandonar la família i es dirigeix vers Lloret. El noi, que potser, tot i la seva edat, ja ha hagut d'agafar l'aixada per ajudar els pares d'una família tan nombrosa, és admès a treballar en una finca coneguda a Lloret com a can Rovira de Dalt, que en temps passats degué formar part d'una finca més extensa que es parteix en dues: can Rovira de Dalt i can Rovira de Baix. D'aquest fet el noi, anys a venir, serà conegut com en Rovira, sobrenom que encara conserven els seus descendents.

Salvador Austrich, home que si per una banda no posseïa estudis de cap mena, per l'altra gaudia d'una esplèndida veu, ben aviat va entrar a formar part d'un grup de cantaires lloretencs que solien actuar en els actes religiosos de la parròquia de la població, on va arribar a ser considerat un dels millors sinó el millor d'entre tots els que l'acompanyaven en els cants als oficis religiosos. A l'ensems, va ser tingut en gran estima per tots els preveres de la població, que no mancaven en aquells anys, i es féu molt especialment amic d'un d'ells, mossèn Adrià, al qual, segons es conta, mentre va pertànyer al cor parroquial, li va jugar alguna broma relacionada amb els confessoraris.

Però al noi sembla que no li abelleix pas gaire això de fer de mosso de can Rovira i, tal vegada, tampoc la seva actuació de cantaire al cor parroquial. Ha sentit a dir que a Amèrica encara es donen moltes oportunitats, si bé no pas per fer-se ric, però sí per a estalviar uns pesos, més dels que pugui treure del treball de la terra. No s'ho gens i s'embarca vers l'Havana. Ben aviat la seva salut li juga una mala passada i no li toca altra alternativa que repatriar-se.

Retornat a Lloret no torna pas a can Rovira sinó que per una temporada es dedica a menar terres d'altres lloretencs, entre d'altres la finca propietat de Josep Parés Galí, que anys a venir seria el lloc escollit per la família Colomer per a erigir-hi el complex El Trull.

El treball d'aquest terreny de secà i d'orografia accidentada no era pas propici per a obtenir-ne un rendiment gaire remunerador. Tan pobre devia ser que quan va comunicar al seu propietari la intenció de deixar-lo, aquest li va oferir donar-li en unes condicions que quasi era un regal. En Salvador va refusar l'ofertament. Potser si hagués pogut pensar que aquell turó pedregós amb minsos recursos hidràulics temps a venir es convertiria en un dels llocs de Lloret més valorats, potser hauria acceptat l'oferta de Josep Parés, *Pepe* per als lloretencs.

Laïcisme i republicanisme

Influenciat sens dubte per les idees dels seus companys rabassaires de can Rovira de Dalt o d'altres llocs on hauria treballat, van germinar en ell les idees de laïcisme i de republicanisme, del qual va ser abanderat durant tota la seva vida.

Influit per totes aquestes idees i, potser també, per desavinences amb la clerecia, un bon dia es presenta a casa i exposa a l'esposa, la Rosa Alum Parés, que el fill que espera no vol pas que sigui batejat, i des d'aquell mateix moment escull el nom de Darwin per a la criatura que esperen, cas de ser un noi. Seria Darwin Austrich Alum, que contragué matrimoni amb Mercè Martell Tarrés, pares del regidor de l'Ajuntament de Lloret de Mar, Darwin Austrich Martell.

Quan neix el seu fill Darwin Austrich Alum és inscrit al registre civil amb una celebració laica poc corrent en aquells anys, tal vegada va ser la primera celebració a casa nostra del que se'n podria dir un bateig laic. El nadó és portat per la llevadora, l'àvia «Ferro», a les dependències municipals, acompanyats, entre

El matrimoni Austrich-Alum recent casats

d'altres, pel pare de la criatura, la mare de Germinal Ros i tres representants de la Unió Republicana, vinguts expressament de Barcelona.

Aquesta presència del delegats de Unió Republicana, partit polític constituït a Madrid l'any 1903 sota la presidència de Salmerón i organitzat a Lloret el mateix any per Agustí Pujol i Conill,² més tard fundador, juntament amb el seu germà Pelegrí, de la fabrica de taps Pujol Hnos, y Cía., és comprensible si es té en compte que Salvador Austrich n'era un dels principals puntals a la nostra població, d'on ben aviat va ser-ne el president.

Com es pot veure a la fotografia de la pàgina següent, més d'un centenar de persones, unes per ser de la mateixa ideologia que els pares del nadó, altres per curiositat davant d'un fet poc corrent a la població, són presents a la plaça de l'ajuntament, a la porta principal de la qual es pot llegir, en la part superior «Lloret de mar, 27.1.1907», data de la inscripció i, més avall, «Inscripción civil de Darwin».

Els delegats de la Unió Republicana eren portadors d'unes targetes amb la figura de la República i alguna al·lusió anticlerical que, a mena de batialles, llançaven des dels balcons de la casa consistorial, mentre el públic congregat les recollia

2. Francesc Bonastre i Santolària. «La Unió Republicana de Lloret de Mar (1903-1910)», *Sesmond*, 6 (2006).

Acte d'inscripció de Darwin Austrich Alum al registre civil.

interessat pel seu contingut. A la fotografia es pot veure un parell d'homes llegint la inscripció d'aquestes targetes.

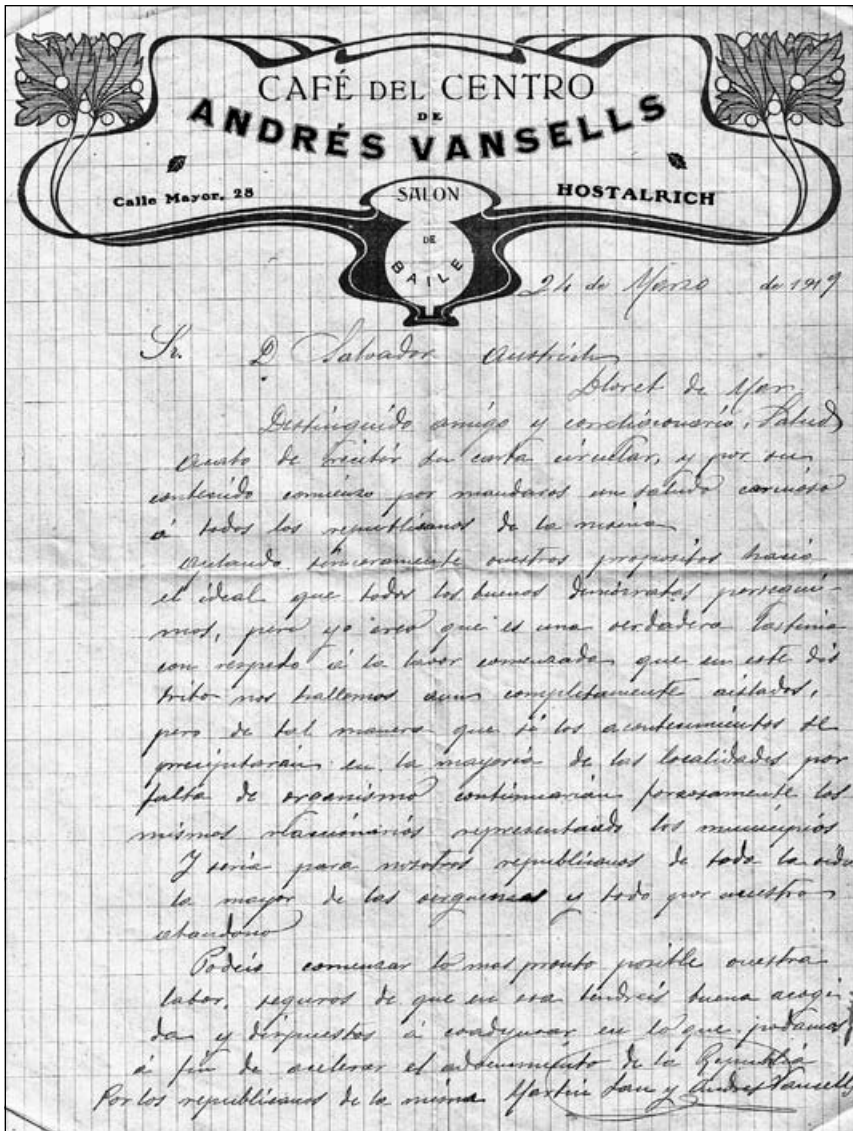
Al mateix temps, aquell que no havia anat a escola s'endinsa en del terreny de les lletres, segurament amb l'ajuda del seus coreligionaris i de l'esforç personal, fins arribar a ocupar un lloc destacat dins de l'àmbit de l'ensenyament a Lloret.

En obrir-se a Lloret l'Escola Instructiva -el primer mestre de la qual va ser Francisco Campos Prieto i, més tard, Alban Rossell-, Francesc Austrich va formar part del patronat de l'esmentada escola, al costat dels lloretencs Joan Reyner Sureda, Joan Moner Juanals, Joan Ros Gros i Climent Reixach.³

Dues mostres de les seves relacions amb els estaments republicans són una carta que li envien uns coreligionaris des d'Hostalric l'any 1919 i una circular de la Junta Nacional de la Alianza Republicana, datada a Madrid l'any 1928.

En la primera, signada per Andreu Vansells i Martí Sans, dos activistes dintre de l'àmbit del republicanisme, es queixen de l'aïllament en què es troben molts pobles de la comarca, en el sentit que si es precipitessin els esdeveniments es trobarien amb una manca d'organització adient per a afrontar-los. Anima Salvador Austrich a emprendre al més aviat possible la tasca de treballar per tot el que pugui

3. Joan Domènech Moner. *L'ensenyament a Lloret de Mar (1599-1936)*, Lloret de Mar: Club Marina "Casinet", 1991, p. 171.

accelerar l'adveniment de la República. Potser una mica massa optimistes dotze anys abans de que es produís la desitjada proclamació de la Segona República.

La circular enviada des de Madrid conté una invitació a tots els organismes de filiació republicana a enviar delegats a Madrid per celebrar el 55è aniversari de la proclamació de la Primera República, l'onze de febrer de 1873, ensems que anima Salvador Austrich a emprendre al més aviat possible el treball en favor de tot el que pugui accelerar l'adveniment d'una nova República.

ALIANZA REPUBLICANA

JUNTA NACIONAL

MADRID

A todos los organismos de filiación republicana, salud.

En vísperas de celebrar el aniversario de la proclamación de la primera República española os alentamos al cumplimiento del deber.

Ha de conmemorarse aquel hecho glorioso, legal, civil, parlamentario y democrático poniendo en él nuestro pensamiento para aplaudir lo que significa y nuestra voluntad de imitarlo como triunfo de la soberanía nacional prevaleciendo sobre todos los particularismos.

Y no podrá elevarse el pensamiento de los republicanos hacia aquel acontecimiento, el primero que puso el poder público en las manos de la democracia española sin mancharla de sangre, de violencia, de ilegalidad, sin remordimientos de parricidio, de regicidio, de homicidio alguno, sino pensando en los próceres ilustres que lo prepararon, en los patriotas insignes que lo promovieron, en los varones prudentes que lo votaron, de todos los cuales se nos ofrece como continuador, malogrado por la muerte anticipada, nuestro glorioso amigo y correligionario Blasco Ibañez, que hasta consumándose y muriendo ha sabido hacer servicio a los ideales del pueblo, y de su tumba hoguera de amor, de propaganda y de resurrección.

Instrucciones concretas

Primera.—En toda población donde los afiliados a la Alianza republicana o que se dispongan a serlo, hayan acordado un modo de celebrar el «11 de Febrero» proseguirán su preparación sin que rumores, indicaciones o avisos en contrario les hagan desistir. Si pueden, enviarán representantes a la capital de la provincia o a Madrid o a los dos sitios, nombrándolos al efecto y proveyéndoles de documento que les acredite. Cuarenta y ocho horas antes - para exceder en 24 a lo que manda la ley - darán cuenta por oficio - **no por solicitud ni instancia** - a la autoridad local, que fuera de las capitales es el Alcalde, de los actos que se proponen celebrar, lugar, hora, presidencia y, si se trata de mítines o conferencias, oradores que habrán de hacer uso de la palabra. Si la autoridad prohíbe alguno o todos los actos lo habrá de hacer por escrito, en cuyo caso el Comité, Junta o Comisión organizadora del o de los actos se reunirá, levantará acta de lo sucedido y consignando en ella su protesta remitirá una copia certificada a esta Secretaría. De los actos que fuese posible realizar la Comisión, Junta o Comité hará sucinta reseña que remitirá igualmente a esta Secretaría.

Segunda.—Se hará lo posible para que si no puede trasladarse a Madrid una representación de cada pueblo, ésta sea delegada en persona que haya de venir o que resida en esta capital y cuando en este último caso haya dudo respecto al nombrado, déjese el nombre en blanco, lo cual significará que se autoriza a esta secretaría para designarlo.

Tercera.—Nos parece importante y conveniente que se de cumplimiento a lo prevenido en la circular de Enero sobre la presentación de Mensajes: Donde ello no sea posible se ha de redactar, cuando menos, un informe que contenga los siguientes datos:

A) Organización republicana que exista, número de afiliados, personalidades (nombre, apellidos, profesión) de mayor relieve afiliados, nombre de las personas que componen el organismo directivo republicano.

B) Si existen otras organizaciones, políticas o societarias, dar noticias de ellas:

Cuarta.—Al llegar a Madrid los representantes se servirán presentarse lo antes posible en una de las dos Secretarías de la Alianza que funcionan bajo la dirección del Sr. Giralt, en la casa de la Democracia, calle de Relatores n.º 24 y bajo la del Sr. Martí Jara, en el Círculo federal calle de Echegaray, n.º 20.

Tomada nota de su presentación se les entregará un carnet de identidad extendido a su nombre y que les servirá para darse a conocer donde sea necesario y para ser admitidos en todos los actos que se celebraran bajo los auspicios de la Alianza Republicana.

Quinta.—La conmemoración de la proclamación de la República en el año 1873 se celebrará por actos que tendrán lugar el Sábado 11 y el Domingo 12 del corriente.

El programa, con todos los detalles necesarios, lo recibirán impreso los representantes y cuantos lo soliciten, en las Secretarías antes señaladas, y al inscribirse para obtener el carnet los que traigan representación.

Sesta.—Para cualquier caso de duda que necesiten aclarar o información que recoger, los representantes y todos los correligionarios podrán dirigirse a las Secretarías donde funcionará un servicio permanente desde la tarde del día 10 a la del día 12.

La Junta Nacional se atiene al espíritu en que se inspiró su circular de Diciembre: "ahora somos ciudadanos en función de paz y los obligados respetos a todo lo respetable no tendrán enemigos entre nosotros."

Recomendamos a todos el sereno y sosegado ejercicio de sus derechos sin violencias inútiles, pero sin resignarse espontánea y anticipadamente a su privación, porque esa es una forma de egoísmo y cobardía.

Demostremos que existe en España una democracia republicana capaz, por la calidad y por el número, de gobernar el país.

La Junta Nacional

Madrid Febrero 1928.

Aguso-Azaña-Castrovicio-Domingo-Giralt-Lerroux-Marsá-Martí Jara.

Salvador Austrich i Burcet

La feina de traginer

Deixem enrere el que hem pogut saber de la joventut de Salvador i, més tard, de la seva implicació política amb el republicanisme, per endinsar-nos en la part de la seva vida dedicada al treball, a la feina de traginer, sense abandonar mai la seva lluita per aquella opció política.

La informació que tenim a partir de l'any 1909 és gràcies a la documentació que Darwin Austrich Martell ens ha proporcionat del seu avi, recollida en una llibreta on es donen els preus que cobrava per les tragines que feia entre Lloret i diversos pobles de les rodalies entre els anys 1909 i 1935, període al llarg del qual varien les mercaderies transportades, així com també les persones a les quals dedica la seva feina.

Amb els estalvis que devia haver recollit pel seu treball a can Rovira de Dalt, així com d'algun altre lloc on degué treballar o en terres que va menar per compte d'altri, com hem vist, degué poder disposar de prou diners per a ser amo d'un carro i d'un cavall amb què va emprendre la tasca del transport entre pobles veïns, principalment de productes derivats del treball del suro, en gran mesura del tapers de Lloret, els quals es veuen obligats a comerciar gran part de la seva producció a través d'unitats productives més importants de les comarques de la Selva i de l'Empordà.

Austrich no es limita al moviment dels productes derivats de la feina dels tapers. A més de taps, carracs, serradures i deixalles de la manipulació del suro,

té altres clients com ara fusters, manyans, tractants amb productes de l'horta i, fins i tot, encàrrecs de tota mena. Tot això complementat amb la distribució i venda d'aigua mineral embotellada de Caldes i de Vilajuïga, de les quals era concessionari a Lloret.

Així, doncs, els clients del nostre transportista i traginer són, en primer lloc, els tapers o, més ben dit, suro, taps i eines per al seu treball, i, en segon lloc, el tragí de caixes d'aigua de Caldes de Malavella a Lloret i segurament a altres poblacions.

Serveis a la indústria del suro

Pel que fa als tapers, que comprèn la part més extensa de la documentació, trobem que els que apareixen en la llibreta de Darwin també consten, pràcticament tots, en les relacions que per aquestes mateixes dates es donaven en el llibre *La indústria suro-tapera de Lloret de Mar*, entre els quals Narcís Bassas, Arxé Hnos. Vidal Hnos, Narcís Fornés, Sebastà Pujol, Esteve Alsina, Joan Gros, Sebastià Maurí, Francesc Serra, Esteve Bañeras, Narcís Vidal, Nicolau Llorens, Jaume Maura, Agustí Lluhí, Ramon Mataró, Jaume Bonhome, Joan B. Marlès, Ramon Rivas, Narcís Boada, Lluís Pí, Joan Deulofeu, Josep Serra, Josep Roca i Josep Moré.

Les destinacions de la producció dels tapers de Lloret que consten en les relacions de productes transportats per Salvador Austrich són Sant Feliu de Guíxols i, amb menys freqüència, Llagostera, Cassà de la Selva, Tossa, Palamós. Es troben moviments en sentit invers, així com també moviments de fabricants de Lloret cap a altres fabricants de la mateixa població. N'és un exemple el cas d'Agustí Lluhí, que l'any 1909 fa transportar per a Can Bassas 6 saques, transport que costa 2,50 pessetes.

En la primera part de la documentació els productes surers que surten de Lloret vénen donats d'un mode molt genèric: saques, *bultos* i balots. Suposem que tots es refereixen a taps, carracs o encenalls, perquè tots son encàrrecs dels tapers més amunt esmentats.

No s'especifica enlloc la quantitat de taps o carracs que porta cadascun dels atuells, però tal vegada es pot deduir les seva magnitud pel preu del transport:

- Una saca de Lloret a Sant Feliu, 2,50 pessetes;
- Dos *bultos* de Lloret a Sant Feliu, 3 pessetes;
- Un balot de Lloret a Sant Feliu 1,25 ptes.

Es veu clarament que l'ordre de volum o de pes de major a menor era: saca, *bulto* i balot.⁴ Cap d'aquestes denominacions no coincideix amb la que apareix

4. *Saca*: sac gros d'uns quatre o més pams d'ample. *Balot*: bala petita de mercaderies. "*Bulto*": es pot equiparar a la bala catalana i era una mena de fardell que en la indústria tapera conté 10.000 taps.

any	mes	Lloc	Despeses	Cost
Gener	10	9 ojas de suro y Gastos de suro	4	50
	24	de suro a S. Feliu 2 sacos	5	
Febrer	10	7 ojas de suro y Gastos de suro	3	50
	12	de suro a Lloret 2 sacos	2	
Març		Despeses de suro 877	22	15
		877	20	42
		877	20	28
		877	27	72
	20	7 ojas de suro y Gastos de suro	3	50
Març	26	de suro a S. Feliu 2 sacos y 1/2	6	25
	29	Despeses de suro	25	
		877	18	38
		1 collita de suro pagada	11 x	
		2 carros a Lloret	1	
Març	30	9 kilos de suro pagada	87 x	50
Abril	9	Despeses de suro 870	20	25
	9	de suro a S. Feliu 2 sacos y 1/2	4	
	22	Despeses de suro 873	21	38
	23	de S. Feliu a suro 1 Carro tilla	3	
	26	7 ojas	3	50
	27	Despeses de suro 875	23	32
Maig	2	875	20	38
	8	11070	26	25
	11	673	15	16
	17	Despeses de suro 6	3	

Reproducció d'una pàgina de la llibreta de Salvador Austrich

com a més corrent en el tractat esmentat *La indústria suro-tàpera a Lloret de Mar*, la bala, que solia contenir uns 30.000 taps.

També es troba que de Lloret s'envien a Sant Feliu sarrions, que pel preu que es cobra pel transport no sembla pas que es tracti d'un atuell excessivament voluminós, ja que només rep una pesseta per cada sarrí transportat a aquella població.

El transport de suro des d'altres poblacions també sovinteja i en trobem uns quants casos. Narcís Bassa l'any 1913 rep de Sant Feliu 10 quintars de suro pel transport del qual paga 10 pessetes. Sebastià Mauri rep de Massanet, l'any 1909, dos carros de suro, pel transport dels quals satisfà a raó de 9 pessetes el carro. El mateix any, per portar suro a casa seva, paga 64 pessetes, quantitat important si la comparem amb les altres dades recollides. Aquesta mateixa persona rep diverses partides de suro de Tossa. Esteve Bañeres, l'any 1910, rep partides de suro, una de les quals de Cassà de la Selva. Josep Serra rep, l'any 1913, diverses partides de suro de Tossa que es repeteixen els anys següents. Narcís Boades és un dels tapers que, segons el llibre de Salvador Austrich, rep importants quantitats de

suro. Entre el mes d'agost de 1909 i el febrer de 1910, rep 6 carros i 155 quintars de suro des de Sant Feliu, transport pel qual paga 229 pessetes. Vidal Hnos, l'any 1916, reben de can Xardó dos viatges de suro. Continua rebent freqüents viatges de matèria primera, però sembla que el preu és molt baix, una pesseta per viatge. Tampoc hi podia faltar Joan B. Marlès, que rep partides de suro amb certa continuïtat. En altres ocasions s'esmenta el transport de suro, però sense dir ni pes, ni procedència ni destinació.

La feina del nostre traginer no es limitava només a portar d'un lloc a l'altre el producte acabat, sinó que trobem altre material, eines sobretot, emprades per a la fabricació de taps i carracs.⁵ En aquest cas els moviments són de poblacions veïnes vers Lloret. Entre aquestes tragines es troben moles per a les màquines d'esmerilar els taps, el preu de les quals comprèn el de compra i el transport. La recepció de moles és freqüent en quantitat no pas petites. També es troben casos de portar les eines a esmolar i retorn a Lloret, si bé no es diu on s'envien. En el preu consta a vegades el cost d'esmolar i els ports. De Sant Feliu a Lloret s'envien màquines, sense especificar-ne el tipus. Es troba igualment informació sobre el transport de fulles d'acer que suposem que serviran per a les ganivetes de llescar, carrar i conformar els taps, ja que no s'especifiquen les operacions a què van destinades.

Quant al contingut del fardells que surten de Lloret, no es concreta si contenen taps, carracs o deixalles de suro. Només en contades ocasions es diu que són taps o carracs, que era, per aquells anys, el semielaborat més corrent de la fabricació dels nostres tapers. En canvi, és molt freqüent trobar, dintre de la producció de taps, importants partides d'encenalls o deixalles, útils per a la fabricació de diversitat de productes derivats del tractament del suro.

Si bé la major part dels enviaments de taps o carracs per part dels fabricants lloretencs és a Sant Feliu, no se'ns dona el nom de la persona o entitat a la qual va destinada la mercaderia, només en uns comptats casos s'especifica el nom del receptor però no el seu remetent. Es tracta de les societats santfeliuenques Rafael Donatiu y Cía, José Nadal i Mieras i Barris Nadal y Cía, que podria tractar-se d'un successor de Nadal y Mieras, industrials que van ser objecte de la nostra atenció en el llibre *La indústria suro-tapera a Lloret de Mar*. Segurament, per les dates d'aquests transports es devia tractar de semielaborats, carracs, feina llavors de menor valor afegit que convindria més comprar-los que no pas fabricar-los.

Tornant al llibre repetidament citat, sabem que el tragí dels tapers de Lloret vers als industrials de Sant Feliu esmentats pel nostre traginer Salvador Austrich sovinteja dintre del període comprès entre els anys 1915 i 1922. Trobem adquisicions de Rafael Donadiu y Cía. els anys 1914, 1915, 1916 i 1918, el quals rep taps i carracs, majorment de Lloret i en menor quantia de Blanes. Les partides rebudes per José Nadal y Mieras corresponen als anys 1916, 1918, 1920 1921 i 1922, i

5. Carrac: prisma rectangular que es talla de la llesca per fabricar-ne taps. Llesca: peça prismàtica de suro de la qual surten els carracs.

en aquest cas totes les expedicions provenen de Lloret. Quant a Barris Nadal i Cía., només es fa constar el nombre dels diversos *bultos* però sense especificar si es tracta de taps o carracs. Arribats en aquest punt es pot afirmar que tots els productes derivats del suro van destinats no solament als tres receptors esmentats, sinó també a d'altres de la mateixa població que igualment se subministraven de Lloret. Aquesta afirmació és avalada pel que es diu en el llibre *La indústria suro-tapera a Lloret de Mar*, on s'identifiquen els industrials lloretencs que en el període de 1913 a 1922 enviaven el seu producte als tapers de Sant Feliu, coincidents en bona part amb els que s'han relacionat.⁶

Fulls de diversos, difícils d'interpretar ja que l'únic clar que hi ha és alguns dels noms de productes. Taulons, canemàs, refí, vimets, deixalles i també suro, taps i carracs, però tot barrejat sense saber qui ho envia i qui ho rep.

Un cop repassades les apuntacions del transportista queda clar que el seu objecte principal, sempre segons el que ens ha deixat escrit, era donar un servei a un bon nombre de tapers de Lloret, ultra que també en alguns casos, com ja s'ha dit, serveix a industrials d'altres rams, els fusters majorment i els mestres d'obra.

Serveis a industrials d'altres rams i distribució d'aigua

Deixem de moment el transport de taps per fer una breu referència al servei prestat a industrials lloretencs d'altres rams. El transport de fusta, que es comença a trobar a partir de 1911, sovinteja per a Narcís Martí, el qual rep la mercaderia en forma de taulons i taules. No se'n dóna ni les dimensions ni els preus del transport unitari, que devien variar segons el pes i les dimensions de cada element. A Narcís Martí hi hem d'afegir Josep Fàbregas, Miquel Sànchez i Narcís Boadas, tots dintre d'un període de temps que s'estén entre 1912 i 1923. I, encara, Joan Soliguer, que rep alguna partida de material per a la construcció, rajoles i cairons.

Es dóna però que un dels tapers, Joan B. Marlès, rep periòdicament entre els anys 1912 i 1921 caixes d'aigua de Caldes, per al seu ús particular. La particularitat és que és l'únic taper, tal vegada l'únic lloretenc, que rep directament l'aigua en caixes.

D'altra banda, com que la família Darwin Austrich era la concessionària a Lloret per a la venda de l'aigua de Caldes, si bé sembla, com ha quedat documentat, que també devia ser-ho de l'aigua de Vilajuïga, no consta enlloc la quantitat i freqüència de les expedicions pròpies, ja que es tractava d'un transport a benefici propi i segurament per això no apareixen anotacions en la seva llibreta.

La fabricació de taps o, més ben dit, el nombre de tapers a Lloret va anar creixent des de 1873 fins a un màxim l'any 1900, en què comença a decreixer fins a pràcticament desaparèixer a final dels anys 20.⁷

6. Agustí M. Vilà i Galí. *La indústria suro-tapera a Lloret de Mar*. Lloret de Mar: Ajuntament, 2002. p. 150-174. (Es Frares, 4)

7. Agustí M. Vilà i Galí. *La indústria suro-tapera...*, p. 220.

AGENCIADOR GENERAL
 Y ÚNICO REPRESENTANTE DE
 PRODUCTOS WATERBURY

JOSÉ ESCUDER
 BARCELONA

AGENCIADOR GENERAL
 DE PRODUCTOS WATERBURY

MINERAL Y AEROSOLIZADO PASÉ DE SAN JUAN, 21 - TELÉFONO 8 807

Barcelona 26 de Julio de 1912

SR. D. SALVADOR ASTORICH

Llorat de Mar.

Muy Sr. mío:

Le confirмо mi cargo del año y es en el poder la copia del 16 del actual.

Acompaño factura y salida f.c. de mi envío desde el MANANTIAL por vía aérea de 5 cajas conteniendo el pedido que me tiene pasado de agua de VILAJUIGA.

Cargo a su estimada cuenta valor a 30 días, Plan. 308'50 importe de mi envío según el citado factura.

Quedo a sus órdenes atto. E. S.

JOSÉ ESCUDER
 P.D. *J. Escuder*

Factura N.º 10993
 Hoja N.º 2175
 Caja de Agua de curacao

Agua Mineral-Medicinales
 de
MANANTIAL SANT NARCIS
 CALDAS DE MALAVELLA

DECLARADA DE UTILIDAD PÚBLICA

Presentada en varias ocasiones
 REPUBLICA
 Consejo de Higiene N.º 10
 BARCELONA

Caldas de Malavella 16 de Abril de 1912 g.

SR. D. Salvador Astorich.

LICENCIADO DE MAR.

Muy señor mío: Me complace en mandarle la siguiente factura, correspondiente a lo que a continuación se detalla:

	cantidad	pta.
Por el agua de 12 cajas "SANT NARCIS" a 5.00c/	12	106.25
Por 9 cajas agua Sant Narsis de a media litro a 10,20c/	9	164.25
Por el agua de 1 caja de a medio litro	1	3.25
Sustitución de 8 botellas que faltan	8	3.00
Total		276.75

Confiado que usted estará conforme en ello, de no recibir orden contraria, queda anotado al debe de su apreciable cuenta.

Se reitera de Vd. affm. e. s.

J. Escuder

Todos los riesgos y averías que sobrevinieren fuera del manantial, son a cargo del cliente

Dos documents relatius al negoci de l'aigua mineral: un de l'aigua de Vilajuïga i un altre de Sant Narcis de Caldes

Núm. 14 del carrer Repartidor de Sant Isidre, casa on la Rosita venia a la menuda l'aigua de Caldes

És llavors quan Salvador Austrich dedica part dels seus esforços al transport de la patata primerenca, dintre d'un període que s'estén des de l'abril de 1926 fins a 1935. Segons les anotacions d'Austrich, el transport de patates es limita als mesos d'abril i maig, per això suposem que es tracta de la venda de patata primerenca, tal vegada d'aquella patata que exportàvem i que es coneixia amb el nom de *Royal Kidney*, i més quan consta que les patates anaven en coves, que era la forma com es preparava aquell tipus de patates destinat a l'exportació. Els coves es cobrien interiorment amb paper d'embalar i les patates eren triades a mesura que les hi introduïen, ja que la seva mida no havia de ser inferior a un model prefixat. Un cop ple, el sac es cobria amb una arpillera que era cosida amb corda resistent a la part superior del cove i s'hi estampava el nom de *Royal Kidney*.⁸

Tal com està expressat el text que tenim a les mans, es pot creure que tant pot voler dir que es ven a tal persona una quantitat de coves o que es venien les patates de tal o tal altra persona. Les expressions que trobem són «vendido a Ambrosio Austrich», «venta de las patatas a Fèlix Llinàs», «vendí a Medí Giralt». O sia que podem entendre que les patates es venen per compte de tal o qual, o tal vegada és que aquestes persones eren uns intermediaris a les quals es venien les patates als preus concertats. Quines eren les persones per a les quals es venien les patates o quins els intermediaris? Fèlix Llinàs, Ambrós Austrich, Medí Giralt, Salvador Bonet, Pansa? Muné i Maura, Ramon Mas, Joan Forrell, Lloveras i Austrich, Morell, Morell i Boada, Bonet i Carles, Seipal Muné? O bé, Joan Austrich, Joan Morell?

Un altre aspecte que no resta clar és el preu a què consta que es venien:

- 1926 – Ambrós Austrich – 0,30 ptes/quilo (12 ptes. els 40 quilos)
- 1927 – Medí Giralt – 0,53 ptes/quilo (21 ptes. els 40 quilos) (1 abril)
- 1927 – Salvador Bonet – 0,28 ptes/quilo (3 maig)
- 1928 – Ambrós Austrich – 0,45 ptes/quilo (3 abril)
- 1928 – Pansa – 0,30 ptes/quilo (12 ptes. els 40 quilos)
- 1929 – Felix Llinàs – 0,65 ptes/quilo (26 ptes els 400 quilos) (9 abril)
- 1929 – Muné i Maura – 0,20 ptes/quilo (8 ptes. els 40 quilos) (14 maig)
- 1930 – Joan Austrich – 0,36 ptes/quilo (36 ptes/100 quilos) (7 abril)
- 1930 – Joan Forrell – 0,35 ptes/quilo (34 ptes/100 quilos) (6 de maig)
- 1931 – Lloveras i Austrich – 0,54 ptes/quilo (54 ptes/100 quilos) (7 abril)
- 1931 – Pastor i Aurelio – 0,50 ptes/quilo (50 ptes/100 quilos) (26 abril)
- 1932 – Ambrós Austrich – 0,64 ptes/quilo (64 ptes/100 quilos) (25 abril)
- 1932 – Morell i Boada – 0,30 ptes/quilo (30 ptes/100 quilos) (31 maig)
- 1933 – Lloveras i Austrich – 0,32 ptes/quilo (32 ptes/100 quilos) (26 abril)
- 1933 – Bonet i Carles – 0,10 ptes/quilo (10 ptes/100 quilos) (15 maig)
- 1934 – Joan Austrich – 0,46 ptes/quilo (46 ptes/100 quilos) (17 abril)
- 1934 – Ramon Mas – 0,24 ptes/quilo (24 ptes/100 quilos) (11 maig)
- 1935 – Ambrós Austrich – 0,32 ptes/quilo (32 ptes/100 quilos) (25 abril)
- 1935 – Joan Morell – 0,22 ptes/quilo (22 ptes. 100 quilos) (21 maig)

8. L'operació de recollir les patates un cop arrencades i omplir els coves, per haver-hi participat en més d'una ocasió, és un d'aquells records que l'autor d'aquest treball serva amb simpatia i manté presents malgrat els anys transcorreguts.

Sembla evident que es tracta de la collita de patates primerenques, que calia collir en un període relativament curt per aprofitar un temps preestablert per a la exportació. La variació de preus entre el començament de la campanya –primera setmana d'abril– i el del final –a mitjan maig–, sembla indicar que és deguda al temps transcorregut entre l'inici de la campanya i el seu final.

En esclatar la revolta de 1936, Salvador Austrich tenia mig emparaulat un camió amb el qual havia pensat substituir el seu carro. Ja feia temps que emprava l'ajuda de transportistes que ja s'havien mecanitzat per al transport de l'aigua de Caldes, però mantenia el seu carro per al transport de les patates. Els fets de 1936 varen tirar per terra els somnis de Salvador, com de tantes altres persones, i a partir d'aquella data no solament es va acabar la feia de traginer o transportista sinó que fins i tot es va acabar també la recepció de l'aigua de Caldes. A partir d'aquella data es va acabar veure en Salvador, el Noi Rovira, i la seva esposa Rosa repartint l'aigua de Caldes per les cases de la població: ell amb el carro traginant les caixes d'aigua pels carrers de Lloret i ella prenent les ampolles amb una cabàs o cistell per repartir-les, a la menuda, per als client veïns de Lloret.

Personalment recordem haver anat al número 14 del carrer Repartidor de Sant Isidre a buscar una ampolla d'aigua Sant Narcís, aigua que llavors era emprada principalment, i encara avui és recomanada pels facultatius, com a aigua medicinal per a algunes determinades afeccions, més que no pas com a aigua de consum habitual, tal com ben aviat es va anar imposant. Els records d'aquelles anades fins al Repartidor de Sant Isidre es mantenen vius. També la figura de la Rosita de can Rovira, vestida amb aquella roba de color gris amb discretes traces de línies o de petites figures geomètriques amb el característic mocador de cap, tan corrent a les dones a partir de la mitjanja d'edat. Recordada per un vailet que per aquelles dates no havia pas complert els 10 anys, era vista com una dona d'edat avançada. Un altra cosa que recordem era el preu de 15 cèntims d'una d'aquelles ampolles d'aigua de Caldes, preu confirmat per la filla de can Rovira, Mercè Martell i Farrés.

Mort de Salvador Austrich

Salvador Austrich moria el dia 27 de maig de 1939. Va ser enterrat a la zona del cementiri de Lloret que llavors estava reservada per a l'Agrupació Lliurepensadora de Lloret. No així la seva esposa, l'àvia Rosita, que per manca de recursos suficients, el lloretenc Camil Galí els va cedir un nínxol, deixat en testament pel mateix Camil a la família Austrich-Martell.

Conclusió

Gràcies a haver caigut a les nostres mans aquestes dades deixades per Salvador Austrich, és grat recuperar aquells records dels qui aleshores érem unes criatures i ens manquen paraules per a poder-los explicar amb em prou realisme. Són records molt llunyans que, per aquesta mateixa circumstància, sortosament se serven en la nostra memòria i quan portem molts anys a coll els recordem fins i tot amb la nostàlgia d'aquells temps passats.

Annex: Anotacions de documents diversos

a) Partida de naixement

Salvador Austrich Burcet, casat amb Rosa Alum Parés, de 23 anys.

Data naixement: 05.10.1871

Batejat: 10.10.1871

Fill de Josep Austrich Pons, de Blanes i Antònia Burcet Gelabert, de Lloret.

Avis paterns: Salvador Austrich, difunt el 1871, i Francesca Pons, viva.

Avis materns: Antoni Burcet i Llúcia Gelabert, tots dos de Blanes, vius.

b) Dispensa de casament

Salvador Austrich Burcet de 14.04.1897. Tenia 20 anys i era nascut a Tossa, però des de la seva infància vivia a Lloret.

Rosa Alum Parés, filla de Francesc Alum i de Francesca Parés.

c) Dispensa de casament

Dispensa amb data del 08.04.1870 de Josep Austrich Pons, de Blanes, que vivia a Lloret, casat amb Antònia Burcet Gelabert.

d) Dispensa de casament

Dispensa de 1680 de Gregòria Austrich (o Ustric), Cassà de la Selva.

e) Dispensa de casament

Dispensa de 1710 de Bonaventura Austrich Fontrodona amb Susanna Casanovas, tots dos naturals i veïns de Pineda.

